

Livsvillkoren för äldre med synnedstättning

En enkätstudie bland SRF:s medlemmar 65+

Rapport från medlemsundersökning 2022

Rapportförfattare:

Mikael Ståhl, utredare/intressepolitisk handläggare

Synskadades Riksförbund

Telefon: 08-39 92 91

E-post: mikael.stahl@srf.nu

Rapporten kan beställas i alternativa format:

Telefon: 08-39 90 00

E-post: material@srf.nu

Synskadades Riksförbund är landets företrädare för personer med synnedsättning. Stöd gärna vårt arbete. Pg 90 00 90-2

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
1. Inledning.....	7
1.1. Äldre med synnedsättning – en stor, men sårbar grupp	7
1.2. Genomförande	8
1.3. Rapportens upplägg.....	8
1.4. Undersökningens deltagare	9
2. Hälsa och välbefinnande	10
2.1. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?	10
2.2. Vanligt att falla och slå sig.....	10
2.3. Ensamhet och isolering.....	11
2.4. Sämre möjlighet till frisk luft och motion	12
2.5. Sammanfattning och slutsatser	12
3. Ekonomi och boendeförhållanden	14
3.1. Ekonomisk kris	14
3.2. Fler ensamboende och fler som bor i lägenhet.....	15
3.3. Sammanfattning och slutsatser	15
4. Resande i vardagen	17
4.1. Många har färdtjänst, men åkandet verkar ha minskat.....	17
4.2. Nationell data visar på minskning.....	18
4.3. Färre åker kollektivt.....	18
4.4. Behov av hjälp i samband med resande.....	19
4.5. Sammanfattning och slutsatser	19
5. Internet och sociala medier.....	21
5.1. Det digitala utanförskapet är fortfarande stort	21
5.2. Svårigheter att använda nätet	21
5.3. Olika tjänster och användningsområden?	22
5.4. Orsaker till att inte använda internet.....	24
5.5. Sammanfattning och slutsatser	24

6. Stöd i vardagen	26
6.1. Både offentliga insatser och privat hjälp.....	26
6.2. ... men alla får inte det stöd de behöver.....	26
6.3. Ledsagarservice	28
6.4. Sammanfattning och slutsatser.....	28
7. Hemtjänst.....	30
7.1. Vilka har hemtjänst?.....	30
7.2. Flera insatser kan ingå i hemtjänstbeslutet	31
7.3. Vad tycker hemtjänsttagarna?.....	32
7.4. Fler insatser = fler personer i hemmet.....	34
7.5. Sammanfattning och slutsatser	35
8. Lång väg kvar till målen	37
9. Referenser	40
Bilaga 1. Tabeller medlemsundersökning 2022	43
Tabellförteckning med sidhänvisning	43

Sammanfattning

Denna rapport beskriver de viktigaste resultaten från Synskadades Riksförbunds medlemsundersökning 2022, där livsvillkoren för medlemmar 65 + stått i fokus. Den visar att personer med synnedsättningar möter betydligt större svårigheter i vardagen än andra äldre. När det gäller hälsotillstånd, ekonomi och boendeförhållanden är skillnaderna stora: Fler SRF-medlemmar bedömer sin allmänna hälsa som dålig, fler har fallit så illa att de behövt söka vård. Fler bor ensamma och fler har haft svårigheter att betala löpande utgifter i vardagen.

Det digitala utanförskapet bland äldre med synnedsättningar är fortfarande mycket stort. Drygt fyra av tio använder inte internet alls och nästan sex av tio saknar möjlighet att använda e-legitimation för att identifiera sig på nätet. Bland de som använder internet är det bara hälften som kan utnyttja digitala tjänster i den utsträckning de skulle vilja.

Synskadade äldre har därtill sämre rörelsemöjligheter än andra. Betydligt färre än tidigare åker kollektivt på egen hand och var tredje tycker att de skulle behöva mer träning och rehabilitering för att kunna röra sig mer självständigt i gatu- och trafikmiljö.

Många är beroende av närstående i vardagen. Mer än hälften uppger att de regelbundet tar hjälp av vänner eller anhöriga för att handla livsmedel eller andra dagligvaror.

Samtidigt har relativt få kommunalt stöd som ledsagarservice och hemtjänst. Många är nöjda med de insatser de får, men var fjärde av de med hemtjänst tycker att personalen sällan eller aldrig har tillräckligt med tid att utföra sitt arbete. Nästan var femte tycker att personalen inte har förståelse för deras synnedsättning och vad den innebär. Dessutom framgår att hemtjänsttagare oftare har ekonomiska svårigheter, oftare bor ensamma och känner sig mer isolerade än övriga svarande. Bland de som har flera omsorgsinsatser är det inte ovanligt att 10-15 olika yrkespersoner rör sig i deras hem under en vanlig tvåveckorsperiod.

Flera satsningar behövs för att äldre med synnedsettningar ska kunna leva som andra och få det delaktiga och självständiga liv som lagstiftning och konventioner talar om.

- Inom hemtjänst och annan omsorg behövs en stabilare bemanning för ökad trygghet. Kommunerna måste ha riktlinjer för bemanning och tydliga mål för kvalitén, bland annat i form av antal personal per enskild hemtjänstberättigad.
- Kommunerna behöver stärka sin synkompetens och aktivt förebygga isolering och ensamhet. De kommuner som redan har syn- och hörselinstruktörer anställda bör tjäna som bra förebilder. De vet att förebyggande stöd och anpassning i hemmiljön är bra både för enskilda och för kommunen.
- En förbättrad samverkan mellan kommunen och regionens synrehabilitering är också nödvändig, bland annat för att minska det digitala utanförskapet. Äldre med synnedsettning behöver särskild utbildning och support för att använda digital teknik i vardagen. Exempelvis måste syncentralerna kunna ge träning i att installera och använda E-legitimation.
- Personlig service måste dock alltid kunna erbjudas till dem som inte har möjlighet att använda digital teknik.
- Syncentralernas rehabilitering behöver stärkas även när det gäller träning i orientering och förflyttning. Det är nödvändigt för att fler äldre med synnedsettningar ska bevara sin självständighet och våga röra sig i samhället.

1. Inledning

1.1. Äldre med synnedsättning – en stor, men sårbar grupp

Bland Sveriges äldre är det mycket vanligt med synnedsättningar. Enligt aktuell statistik från SCB uppskattas att 472 000 av alla svenskar som är 65+ har synsvårigheter. Det är mer än var femte i den åldersgruppen. Av dessa upplever dessutom över 60 000 att de har stora synsvårigheter.¹

Ögonfonden skriver att många ögonsjukdomar är direkt kopplade till åldrandet. Exempelvis uppskattas att var tredje svensk över 75 år har den vanligaste åldersrelaterade ögonsjukdomen Macula Degeneration.² Vi blir samtidigt allt äldre och antalet svenskar över 65 stiger stadigt, därmed kommer ögonsjukdomar bli ännu vanligare i framtiden.

Att drabbas av en synnedsättning på äldre dagar innebär ofta en stor omställning med betydande svårigheter i vardagen, i synnerhet i kombination med någon av de andra funktionsnedsättningar eller sjukdomar som är vanliga med stigande ålder. Att å andra sidan ha haft en synnedsättning hela livet kan ha medfört sämre möjligheter att hitta arbete och få en god försörjning. Det blir också svårare att på ett naturligt sätt få den motion och träning som alla behöver. Faktorer som förstärker har negativ inverkan även när ålderdomen kommer. Äldre med synnedsättning är därmed en särskilt sårbar grupp, som i högre grad än andra riskerar att bli isolerade och förlora möjligheterna att vara aktiva och bevara hälsan.

I denna rapport ställs livsvillkoren för äldre medlemmar i Synskadades Riksförbund i fokus. Flera viktiga områden, som hälsa, ekonomi och boendeförhållanden, stödbehov, internetanvändning och resande i vardagen tas upp. I rapporten bekräftas också att den sårbarhet, isolering och sämre hälsa som beskrivs ovan i högsta grad finns i den undersökta gruppen.

1.2. Genomförande

Målgruppen för Synskadades Riksförbunds medlemsundersökning 2022 var medlemmar som är 65 år eller äldre. Undersökningen har bestått av datorstödda telefonintervjuer, som genomförts av Novus på uppdrag av Synskadades Riksförbund. Samtliga 605 intervjuer gjordes i mars och april 2022.

Intervjuerna följde ett på förhand fastställt enkätformulär som tagits fram av Synskadades Riksförbund i samarbete med Novus. Formuläret innehöll främst frågor med fasta svarsalternativ, men även några öppna frågor. Några frågor har förekommit i tidigare medlemsundersökningar. Några frågor har också lånats från andra nationella enkäter om levnadsförhållanden och hälsa.

Samtliga deltagare har slumpats fram ur SRF:s medlemsregister. Ingen kvotering har skett vad gäller exempelvis kön, ålder eller grad av synnedsättning.

1.3. Rapportens upplägg

Förutom denna inledande del finns sex kapitel där olika områden tas upp. Kapitel två berör hälsa och välbefinnande samt några faktorer som är viktiga i det sammanhanget, sedan följer ett kapitel där ekonomi och boendeförhållanden beskrivs. Kapitel fyra handlar om resande i vardagen och kapitel fem handlar om internetanvändning och digitalt utanförskap. Till sist följer två kapitel om stöd i vardagen. Det senare av dessa är en särskild redogörelse om svarande som har hemtjänst.

Ett urval av data från medlemsundersökningen presenteras. I flera fall görs också jämförelser med befolkningen i stort. Data har då hämtats från SCB, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen. Om inget annat anges gäller dessa jämförelsesiffror personer i samma åldersspann som de svarande i medlemsundersökningen, det vill säga 65 år och uppåt.

För att underlätta läsningen med förstoringsprogram eller skärmläsare så har tabellerna placerats i en egen bilaga i slutet av rapporten. Endast ett urval av resultaten har tagits med. . Om du vill veta mer om någon

variabel eller någon av undersökningens undergrupper kontakta gärna SRF eller Mikael Ståhl. Kontaktuppgifter finns på baksidan av rapportens förstasida.

1.4. Undersökningens deltagare

Alla 605 som svarat på enkäten är medlemmar i SRF. Då ingen kvotering har gjorts är de svarandes demografiska sammansättning i stort jämförbar med SRF:s äldre medlemmar i stort och även äldre med synnedsättning generellt.

När det gäller ålder har de svarande delats i tre grupper, där 25 procent är 65-74 år, 45 procent är 75-84 år och 30 procent är 85 år och äldre.

Nästan två tredjedelar av deltagarna är kvinnor. I den yngsta åldersgruppen är könsfördelningen jämnare, men bland de som är 85+ så är den tvärtom ännu mer ojämn. Där är tre av fyra svarande kvinnor.

När det gäller grad av synnedsättning har hälften en svår synnedsättning, tre av tio har lindrig/måttlig synnedsättning och två av tio är blinda. Denna gruppindelning bygger på WHO:s klassificering³, men svaren bygger helt på deltagarnas subjektiva uppfattning om sin egen synnedsättning.

Nästan hälften har förvärvat sin synnedsättning efter 65 års ålder. Mindre än var fjärde har haft den sedan födseln, barndomen eller ungdomsåren och omkring tre av tio har fått den någon gång i arbetsför ålder.

2. Hälsa och välbefinnande

Här nedan finns några data om medlemsgruppens hälsa, både direkta hälsoindikatorer och fakta som i hög grad påverkar möjligheten till god hälsa tas upp. Några jämförelser med övriga befolkningen görs också.

2.1. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?

En av de direkta indikatorer som Folkhälsomyndigheten använder för att följa hur folkhälsan utvecklas är individers bedömning av sitt eget allmänna hälsotillstånd. Detta är också en bra indikator för att visa på skillnader mellan olika grupper i samhället.

En sådan skillnad syns tydligt när SRF:s äldre medlemmar jämförs med befolkningen i stort. Det är inte bara färre bland SRF-medlemmar som bedömer den egna hälsan som bra. Det är också fler som anser att den är dålig. Enligt data från SCB för 2021 tycker 62 procent i befolkningen 65+ att hälsan är bra.⁴ Bland SRF:s medlemmar i samma ålder är det bara 53 procent som tycker det

Samtidigt anser 11 procent i SRF:s undersökning att hälsan är dålig eller mycket dålig. Detta är några procentenheter mer jämfört med SCB:s data, men det är en oförändrad siffra jämfört med den medlemsundersökning som SRF gjorde 2018.⁵

2.2. Vanligt att falla och slå sig

En annan indikator på hur folkhälsan utvecklas är hur många som årligen faller så illa att de behöver vård. Enligt Folkhälsomyndigheten är det varje år ungefär fem procent av Sveriges invånare över 65 år som minst en gång fallit så illa att vård varit nödvändigt.⁶ I den aktuella medlemsundersökningen är det så mycket som 15 procent som uppger att de under senaste året ramlat så illa att de behövt få vård från vårdcentral eller annan vårdinrättning.

Detta indikerar att långt fler bland äldre som har en synnedsättning ramlar och slår sig varje år. Dessa procentsatser ska dock ses med viss försiktighet. Siffrorna för hela befolkningen är hämtade från Socialstyrelsens patientregister, medan SRF:s siffra baseras på enkätsvar. Då data tas från ett register är en förutbestämd tidsperiod en objektiv och exakt parameter, medan tidsperioden senaste året lätt blir en inexakt och otydlig parameter för den som svarar på en enkät med många frågor efter varandra.

Det är något fler bland kvinnorna som ramlat i SRF:s enkät jämfört med männen. Det är också betydligt fler bland medlemmarna som är blinda jämfört med de som har mer syn som gjort det.

2.3. Ensamhet och isolering

En annan mycket viktig hälsofaktor är möjligheten till gemenskap och sociala relationer. Motsatsen, det vill säga ensamhet och isolering, är enligt vårdguiden 1177 skadligt för hälsan och till och med jämförbart med dåliga levnadsvanor. Ensamheten innebär en ökad risk för att utveckla hjärt-kärlsjukdomar, stroke och demens. Dessutom ökar risken för psykiska problem.⁷

I medlemsundersökningen är det hela 26 procent som upplever besvär av ensamhet och isolering. Bland de äldsta deltagarna, 85 år och uppåt, är det 35 procent som har sådana besvär.

Frågan om ensamhet och isolering har tidigare bara ställts till allmänheten när coronapandemin pågick. Därför finns inga riktigt bra jämförelsesiffror i den officiella statistiken. Ett möjligt jämförelsemått kan emellertid vara en indikator som finns i SCB:s undersökning om levnadsförhållanden (ULF). Enligt den var det år 2020 mindre än sju procent bland svarande över 65 som känt sig ensam hela tiden eller för det mesta under de senaste 4 veckorna.⁸ I SRF:s medlemsundersökning är det alltså 26 procent som upplever lätta eller svåra besvär av ensamhet och isolering.

2.4. Sämre möjlighet till frisk luft och motion

Helt avgörande för en god hälsa är också möjligheten till motion och frisk luft. Detta är dock inte en självklarhet för den som är blind eller har en svår synnedsättning. I undersökningen är det många som känner att de inte får det stöd som behövs för att fysiska aktiviteter ska vara möjligt. Bland svarande som helt saknar syn är det till exempel 21 procent som inte alls eller bara delvis får den hjälp de behöver för att kunna promenera eller göra friluftaktiviteter samt 15 procent som inte alls eller bara delvis får rätt hjälp vid träning eller idrottsutövande. Det är något fler bland kvinnliga svarande som inte tycker sig få den hjälp som behövs för dessa aktiviteter.

Det är också mindre vanligt bland SRF:s äldre medlemmar att regelbundet vara ute i park, natur eller grönområden jämfört med andra i samma ålder. 82 procent av de svarande är ute i natur eller grönområden minst några gånger varje vecka. I hela befolkningen är det 86 procent som är det.⁹ Det är dessutom 13 procent av de i SRF-gruppen som aldrig eller mycket sällan är ute i natur och grönområden.

2.5. Sammanfattning och slutsatser

Ovan visas att SRF:s äldre medlemmar, på gruppnivå, har sämre hälsa än andra äldre. Det framgår även att SRF:s äldre medlemmar har sämre förutsättningar till ett hälsosamt liv, bland annat för att många har sämre möjligheter att motionera och träna. Det är också vanligt att känna besvär av ensamhet och isolering. Det är inte synnedsättningen i sig som är den direkta orsaken till en sämre hälsa. Istället är det konsekvenserna av en synnedsättning och eventuellt andra funktionsnedsättningar som orsakar en sämre hälsa.

Enligt Socialstyrelsens kunskapsguide kan en stor del av ohälsan hos personer med funktionsnedsättning generellt förklaras av välkända riskfaktorer och de livsvillkor som personerna har. Några av dessa riskfaktorer är svagt inflytande, ekonomisk otrygghet och brist på tillgänglighet. En annan viktig faktor som tas upp är att personer med

funktionsnedsättning ofta saknar praktiskt stöd.¹⁰ Exempel på att sådant stöd ofta saknas finns ovan då det finns medlemmar som inte tycker de får det stöd de behöver för att kunna motionera eller träna.

I en stor del av de resultat som redovisas i de följande delarna av denna rapport framgår tydligt att dessa riskfaktorer och sämre livsvillkor i hög grad gäller för äldre medlemmar i Synskadades Riksförbund. Slutsatsen blir därmed att insatser och åtgärder inom alla de områdena som rapporten tar upp är avgörande för att kunna förbättra hälsan bland äldre personer med synnedsättning och därmed även förbättra folkhälsan i stort.

3. Ekonomi och boendeförhållanden

En av de riskfaktorer för sämre hälsa som nämns ovan är ekonomisk otrygghet. Ekonomi och boendeförhållanden är också ett av de områden där vi ser skillnader mellan SRF:s medlemsgrupp och svenskarna i stort.

3.1. Ekonomisk kris

En av de indikatorer som Folkhälsomyndigheten mäter är hur många som under ett år har haft svårigheter att betala löpande utgifter i vardagen, det vill säga för mat, hyra och andra räkningar. Detta kallas i myndighetens statistik för ekonomisk kris.

I SRF:s äldreenkät var det 9 procent av de i åldersgruppen 65-84 som minst en gång senaste året haft svårigheter att betala löpande utgifter i vardagen. I samma åldersgrupp i befolkningen var det 5 procent som haft motsvarande svårigheter.¹¹

I SRF-gruppen är det också vanligare att kvinnor haft sådana svårigheter – 10 procent, men bara 6 procent bland männen. I Folkhälsomyndighetens data syns dock ingen skillnad alls mellan könen för samma åldersgrupp.

Det händer också att medlemmar är tvungna att ta till olika utvägar för att kunna undvika ekonomiska svårigheter. Exempelvis är det hela 27 procent av de svarande som under senaste året varit tvungna att ta från egna sparade pengar för att klara löpande utgifter i vardagen.

När det gäller de ekonomiska förutsättningarna finns också stora skillnader inom medlemsgruppen. Till exempel finns skillnader mellan könen, men de tydligaste klyftorna syns när ekonomi jämförs med olika hälsofaktorer. Bland de som bedömer sin allmänna hälsa som dålig är det dubbelt så stor andel som har haft ekonomisk kris det senaste året, jämfört med de som tycker att hälsan är bra. På samma sätt är det dubbelt så många bland de som besväras av ensamhet och isolering, jämfört med de som inte gör det som haft ekonomisk kris. Samma proportioner råder även när de som har kommunal ledsagning, hemtjänst och färdtjänst jämförs med de som inte har dessa omsorgsinsatser.

Bland de som bedömer sin hälsa som dålig och bland de som har offentliga stödinsatser är det också vanligare att ha tagit från sparade pengar, att ha fått försörjningsstöd, att ha lånat pengar från vän eller partner och att ha tagit lån från en bank för att klara vardagsutgifterna.

3.2. Fler ensamboende och fler som bor i lägenhet

Även när det gäller boendeförhållanden syns stora skillnader mellan medlemmarna och befolkningen i stort. I SRF-gruppen är det 34 procent som bor i villa eller radhus, det som i SCB:s statistik kallas för en- eller tvåfamiljshus. I befolkningen 65+ i stort är det 56 procent som har den typen av boende.¹²

När det å andra sidan gäller det som kallas för flerfamiljshus, som vanliga lägenheter, är förhållandet det omvända. 65 procent av deltagarna i medlemsundersökningen bor i sådant boende, medan endast 44 procent bland äldre i övrigt gör det. Detta hänger bland annat ihop med att det är en betydligt större andel bland SRF:s äldre medlemmar som bor själv. Det är 59 procent av de svarande som är ensamboende. I hela befolkningen över 65 år är det bara 36 procent som är det.¹³

I likhet med befolkningen i stort finns det stora könsskillnader även i SRF-gruppen när det gäller boendeförhållanden. Hela 68 procent bland kvinnorna 65+ bor ensamma, medan 42 procent av männen gör det. Det är också en mycket större andel bland männen som bor i villa eller radhus, medan en större andel kvinnor bor i lägenhet.

3.3. Sammanfattning och slutsatser

Ovan framgår att nästan var tionde av SRF:s äldre medlemmar minst en gång senaste året har haft svårigheter att betala löpande utgifter i vardagen. Mer än var fjärde har också behövt ta från sparade pengar för att klara vardagsutgifterna. Majoriteten bland de svarande bor i lägenhet, medan majoriteten av äldre svenskar i allmänhet bor i villa eller radhus.

En viktig orsak till sämre ekonomiska förutsättningar för SRF:s äldre medlemmar är den utsatta ställning som personer med synnedsättning har på arbetsmarknaden. Enligt SRF:s medlemsundersökning 2021 är det bara 50 procent av medlemmarna i arbetsför ålder som är sysselsatta på arbetsmarknaden. Det är också betydligt fler i denna grupp som jobbar deltid jämfört med sysselsatta i stort.¹³ Denna låga inkludering på arbetsmarknaden leder förstås till sämre ekonomiska förutsättningar som pensionär.

Andra orsaker till en mer utsatt ekonomisk situation kan vara de större utgifter som SRF:s medlemsgrupp har på grund av hälso- och sjukvård eller läkemedel. Till sådana utgifter kan också ofta kostnader för hjälpmedel eller olika typer av praktisk hjälp i vardagen läggas. Vi vet dessutom från medlemsundersökningen 2018 att bara tre av tio i åldersgruppen 65-84 har handikappersättning eller merkostnadsersättning.⁵ Därmed är det många i gruppen som har utgifter på grund av funktionsnedsättning som de inte får ersättning för. Ofta samma utgifter som en yngre person med funktionsnedsättning skulle få tillbaka genom merkostnadsersättningen.

Vi ser också stora könsskillnader när det gäller boendeförhållanden. Långt fler kvinnor bor ensamma och i lägenhet, medan män oftare bor tillsammans med någon och i ett fristående hus. Dessa könsskillnader hänger samman med att kvinnor lever längre än männen, att män oftast är äldre än sin kvinnliga partner och att männen oftare har en god ekonomi även efter att makan eller sambon har gått bort. När det gäller personer med synnedsättning eller andra funktionsnedsättningar kan det också till stor del bero på sämre praktiska och ekonomiska möjligheter att ta hand om villa eller radhus med tillhörande tomt.

För att förbättra de dåliga ekonomiska förutsättningarna för äldre med synnedsättning krävs flera åtgärder. Kraftfulla insatser för att stärka möjligheterna på arbetsmarknaden för personer med synnedsättning är bland de mest avgörande. Det behövs också åtgärder för att minska de kostnader som uppstår som en följd av att ha en synnedsättning eller andra funktionsnedsättningar. Exempelvis behöver det vara möjligt även för personer över 65 år att kunna få merkostnadsersättning.

4. Resande i vardagen

En viktig faktor för att kunna delta i sociala aktiviteter och vara delaktig i samhället är att kunna resa på jämlika villkor med andra. I denna del beskrivs några data som rör färdtjänst, kollektivtrafik samt behovet av stöd och rehabilitering för att som synskadad kunna ge sig ut i gatu- och trafikmiljö. Här görs också jämförelser med de medlemsundersökningar som SRF gjorde 2015 och 2017.

4.1. Många har färdtjänst, men åkandet verkar ha minskat

73 procent av de intervjuade är beviljade färdtjänst, 74 procent bland männen och 72 procent bland kvinnorna.

Av de 605 svarande i enkäten finns också sex personer som någon gång ansökt om färdtjänst, men inte beviljats detta. Fyra av dessa har en svår synnedsättning och de övriga två har en lindrig/måttlig synnedsättning.

Övriga svarande tycker att de inte har behov av denna samhällsservice. Anmärkningsvärt är att sex procent av de blinda svarande och 19 procent bland de som har en svår synnedsättning anser att de inte har behov av färdtjänsten.

Jämfört med SRF:s medlemsundersökningar 2015 och 2017 verkar en svag minskning ha skett i färdtjänståkandet för den aktuella gruppen. I båda dessa tidigare undersökningar var det 22 procent av 65-84-åringarna som åkte färdtjänst minst någon gång i veckan. I den aktuella undersökningen är motsvarande siffra 20 procent. Bland de som åker minst några gånger i månaden har minskningen gått från 53 procent år 2017 till 49 procent i årets undersökning.¹⁴

4.2. Nationell data visar på minskning

Enligt myndigheten Trafikanalys syntes en tydlig minskning i färdtjänståkandet under coronapandemins första år. Under åren 2013-2019 pendlade antalet genomförda resor per person med färdtjänsttillstånd mellan 34,5 och 35,5 resor om året. Under pandemins första år, 2020, genomfördes emellertid endast 23,3 resor per färdtjänstberättigad person. Under 2010-talet sjönk också antalet personer i landet som är beviljade färdtjänst. År 2013 var det 33,1 personer per 1 000 invånare som hade tillstånd. Under 2020 var samma siffra endast 28,3.¹⁵

Om andelen som har färdtjänsttillstånd bland SRF:s äldre medlemmar har förändrats under samma period är svårt att slå fast utifrån de data som SRF har. Det verkar dock ha skett en liten minskning i antal resor per person, om än inte lika tydlig som den nedgång som Trafikanalys beskriver. Denna medlemsundersökning är dock genomförd i april 2022 (då pandemin inte längre sågs som en samhällsfarlig sjukdom i Sverige), medan Trafikanalys senaste siffror är för det första pandemiåret.

4.3. Färre åker kollektivt

När det gäller medlemmarnas resande med kollektivtrafik så har det skett en tydlig minskning sedan medlemsundersökningarna 2015 och 2017.¹⁴ Antalet som regelbundet åker kollektivt på egen hand, det vill säga minst några gånger varje vecka, ökade mellan dessa två tidigare undersökningar till 29 procent av de svarande 2017. I årets undersökning har andelen som åker regelbundet minskat igen till 21 procent. Samtidigt har andelen medlemmar som aldrig åker kollektivt på egen hand ökat i motsvarande grad sedan 2017 års undersökning. Det är något vanligare att kvinnor inte åker kollektivt på egen hand.

4.4. Behov av hjälp i samband med resande

I enkäten frågades om olika aktiviteter i vardagen som deltagarna kan behöva hjälp med och ifall de tycker att de får den hjälp de behöver med dessa aktiviteter. Att åka till ett ställe som man inte varit på tidigare är den aktivitet som de flesta av deltagarna behöver hjälp med. Att så många i undersökningen behöver hjälp att ta sig till nya platser hänger förstås ihop med de orienteringssvårigheter som en synnedsättning innebär. I den aktuella gruppen, synskadade 65 år och uppåt, finns det förstås också många andra faktorer som kan försvåra orientering och förflyttning på egen hand.

Av svaren att döma så är det långt ifrån alla som får det stöd som behövs. När det gäller att ta sig till nya platser är det åtta procent som inte alls tycker, och 10 procent som bara delvis tycker, de får den hjälp de behöver.

Möjligheten att som synskadad åka kollektivt själv eller att kunna åka till en plats man inte varit på tidigare hänger också ihop med om individen har fått bra rehabilitering och rätt uppmuntran. Många anser dock att de inte har fått sådant stöd i tillräcklig utsträckning. Var tredje svarande tycker att de skulle behöva mer träning och rehabilitering för att kunna röra sig mer på egen hand i gatu- och trafikmiljö. Bland svarande som är blinda är det fyra av tio som tycker det.

4.5. Sammanfattning och slutsatser

En liten minskning kan ha skett när det gäller hur mycket medlemmarna åker färdtjänst. Om denna minskning är tillfällig, som en konsekvens av coronapandemin och restriktioner i samband med denna får framtida medlemsundersökningar visa. En minskning kan förstås ha andra orsaker, som till exempel ökad tillgänglighet i kollektivtrafiken. Den kan också vara ett tecken på att färre individer får tillstånd till färdtjänst och att tilldelningen av antalet resor per år minskar, precis som Trafikanalys data visar.

Synskadades Riksförbund har de senaste åren sett att personer som är blinda eller har en svår synnedsättning nekats färdtjänstillstånd. Om denna trend även gäller äldre med synnedsättning vet vi inte ännu. Vi vet dock att sedan mitten av nittiotalet ses färdtjänsten inte som ett bistånd, utan som en trafikform. Många som ansöker om färdtjänst blir därför hänvisade till kollektivtrafiken. Färdtjänsten är dock så mycket mer än bara en ersättning för kollektivtrafik. Den bör snarare ses som ett samhällsstöd för den som inte kan röra sig eller orientera sig på samma sätt som andra.

Även om kollektivtrafiken blir mer tillgänglig så är det ändå svårt eller omöjligt för den som inte ser att förflytta sig från hållplatsen till slutdestinationen i en miljö som är helt eller delvis okänd. Också på kända platser kan trafikmiljön innehålla så stora risker att det blir omöjligt att resa säkert på egen hand.

I den inriktning för funktionshinderpolitiken som antogs av riksdagen 2017 står att "individuella stöd och lösningar kan vara avgörande för individens möjlighet till delaktighet ... Individuella stöd och lösningar kan ses som kompensation av brister i samhällets utformning eller som kompensation av funktionsförmåga." Färdtjänsten nämns specifikt som ett viktigt sådant individuellt stöd.¹⁶

SRF:s ståndpunkt är att färdtjänst inte bara ska ses som en slags kollektivtrafik utan också vara ett stöd för den som inte kan ta bilen, cykeln eller ens promenera själv från a till b. SRF anser också att färdtjänstlagen måste förtydligas så att blinda och personer med svåra synnedsättningar, som har svårt att orientera sig säkert i trafikerade eller okända miljöer, ska ha rätt till färdtjänst.

Medlemsundersökningen visar också att kollektivtrafikåkandet har minskat kraftigt, att många inte får tillräckligt med stöd för att åka till nya platser och att var tredje skulle vilja ha mer träning och rehabilitering för att kunna ta sig ut i gatu- och trafikmiljö. Detta indikerar att det finns medlemmar som inte har ledsagarservice eller andra kommunala stöd i rätt utsträckning. Det visar också att landets syncentraler behöver utöka och höja kvaliteten på den mobility och orienteringsträning som är en mycket viktig del av rehabiliteringen för synskadade.

5. Internet och sociala medier

5.1. Det digitala utanförskapet är fortfarande stort

Internet, digitala tjänster och sociala medier är idag en naturlig del av vår vardag. Bland de som deltagit i SRF:s medlemsundersökning är det emellertid hela 42 procent som inte alls använder internet, oavsett om det är på dator, telefon eller surfplatta. Dessutom är det ytterligare sex procent som använder internet mindre än en gång i månaden.

Det är samtidigt 50 procent av de svarande som kan anses vara regelbundna användare, det vill säga använder internet minst en gång i veckan. Andelen som regelbundet använder internet har ökat sedan SRF:s medlemsundersökningar 2015 och 2017. Då var det 37 respektive 42 procent bland 65-84-åringarna som gjorde det.¹⁷

I årets undersökning har den siffran ökat till 58 procent i just den åldersgruppen.

Jämfört med befolkningen i stort är det digitala utanförskapet fortfarande mycket stort bland SRF:s äldre medlemmar. I hela befolkningen 75-84 år är det 68 procent som använder internet minst någon gång i veckan, medan det i samma grupp i SRF bara är 49 procent som använder nätet lika ofta. I åldersgruppen 65-74 år är motsvarande andelar 86 procent för hela befolkningen och 74 procent i SRF-gruppen.¹⁸

5.2. Svårigheter att använda nätet

Många av de som använder internet upplever dessutom stora svårigheter. Bara lite mer än hälften av internetanvändarna anser att de kan utnyttja olika digitala tjänster i den utsträckning de vill. Nästan fyra av tio i samma grupp håller inte med om att det i stort fungerar bra att ta del av information, tjänster och aktiviteter på internet. Bland enkätens samtliga deltagare tycker dessutom mer än var tredje att de skulle behöva mer tips och träning för att kunna använda internet för att göra ekonomi- och bankärenden.

5.3. Olika tjänster och användningsområden?

Undersökningen visar att många använder sociala medier. Samtidigt är det en stor grupp som inte kan identifiera sig digitalt.

Av de som använder internet är det 72 procent som använder E-legitimation, som Bank-ID eller mobilt Bank-ID. Trots att E-legitimation blivit så vanligt som identifikationsmetod så är det alltså mer än var fjärde internetanvändare i enkäten som inte använder det. Detta motsvarar ungefär var sjätte av alla svarande. Tillsammans med de 42 procent i enkäten som inte alls använder internet så är det närmare sex av tio medlemmar över 65 år som inte kan identifiera sig med E-legitimation.

Däremot använder i stort sett alla internetanvändare också sociala medier för att hålla kontakt med vänner och anhöriga. 41 procent av alla deltagare i undersökningen nyttjar dessa digitala kanaler minst några gånger i veckan. Majoriteten av dessa gör det dessutom varje dag.

När det gäller andra digitala tjänster är det lite större variation. Det är bara 18 procent av internetanvändarna som E-handlat livsmedel någon gång det senaste året. Det motsvaras av ungefär var tionde bland alla svarande. Däremot är det hela 58 procent i samma grupp som utfört banktjänster på ett digitalt sätt det senaste året.

Nedan listas några vanliga typer av e-tjänster och hur stor andel av internetanvändarna som nyttjat dessa. För samtliga tjänster är det större andel män än kvinnor som använt dem.

Tabell A. Hur stor andel av internetanvändarna har använt internet för att utföra olika samhällstjänster eller andra aktiviteter?

SRF 2022. 65 år och äldre, kön.

Tjänst	Alla	Män	Kvinnor
E-legitimation – t.ex. BankID eller Mobilt BankID	72 %	73 %	71 %
Internetbank – dvs betalat räkningar, begärt lån eller utfört andra digitala banktjänster	58 %	64 %	55 %
Skatteverkets e-tjänster - t.ex. deklaration, personbevis, flyttanmälan	44 %	55%	37 %
E-vårdtjänster/e-tjänster för sjukvården - t.ex. att logga in på 1177.se, digitala vårdbesök, söka info vid sjukdom online etc.	43 %	52 %	38 %
Legimus - för att låna eller läsa talböcker	38 %	42 %	35 %
Digital brevlåda - t.ex. Kivra, Digimail, E-boks, Min Myndighetspost	37 %	45 %	32 %
E-tjänst för kollektivtrafiken/tåg/allmänna transportmedel - t.ex. planera resa online eller köpa e-biljett	22 %	31 %	16 %
E-handlat livsmedel	18 %	19 %	18 %
E-tjänst för pension - t.ex. anmäla eller ändra pension eller ansöka om bostadstillägg på internet	11 %	15 %	9 %
Inget av ovan	15 %	13 %	16 %

5.4. Orsaker till att inte använda internet

Det kan finnas många olika orsaker till att så många inte använder internet. Bland icke-användarna i undersökningen är det många som anser att funktionsnedsättningen i sig eller den egna hälsan är en anledning. Åter andra anger att de inte är intresserade eller att de inte tycker de har användning av internet. Dessutom är det många som tycker att det är för svårt eller att de inte fått tillräckligt med träning eller utbildning i hur de ska göra. Som anledning till att inte använda internet anger också nästan hälften av icke-användarna att de får hjälp om det är något som behöver göras över nätet.

5.5. Sammanfattning och slutsatser

Internet och digitala produkter tillhör vår vardag. Allt fler aktiviteter, tjänster och informationskällor finns uteslutande på internet eller via andra digitala plattformar. Digitaliseringen skapar hela tiden också nya möjligheter och nya sätt att få tillgång till tjänster och service, men samtidigt skapar den också utanförskap och sämre service för andra.

Det digitala utanförskapet bland äldre med synnedsättning är mycket stort. Mer än fyra av tio i SRF:s äldreundersökning använder inte internet och sammanlagt nästan sex av tio kan inte använda bank-ID eller motsvarande för att identifiera sig. Här uppenbaras stora klyftor, både jämfört med yngre och jämfört med seende personer. Det digitala utanförskapet kommer dessutom utöver andra risker för isolering och svårigheter att delta i samhället som synnedsättningen innebär.

Det kan finnas många anledningar att inte använda internet. Svårigheter med krånglig teknik, otrygghet och rädsla att bli lurad, lågt intresse samt höga kostnader är några möjliga faktorer som framkommer i undersökningen "Svenskarna och internet".¹⁹

Ovan framgår att många även i SRF-gruppen tycker att det är svårt och att man inte fått tillräckligt med träning och utbildning. Att det dessutom är så många som hänvisar till sin funktionsnedsättning kan också tyda på

att det finns en stor okunskap hos personer som nyligen har fått sin synnedsättning om vilka möjligheter till stöd och hjälpmedel som finns.

Eftersom digitaliseringen på ett genomgripande sätt påverkar alla samhällssektorer måste stat, regioner och kommuner samverka för att minska de klyftor som finns och undvika ytterligare exkludering. Några grundläggande principer måste antas och tillämpas på alla samhällsnivåer.

En sådan är att äldre med synnedsättning och andra funktionsnedsättningar ska ha rätt till särskilt stöd för att kunna använda digital teknik i vardagen. Utbildning och support behöver anpassas efter den specifika målgruppen. Här är syncentralernas verksamheter mycket viktiga, men även kommunernas syn- och hörselinstruktörer behöver ha kunskap om till exempel digitala hjälpmedel för att kunna ge råd och tips. Det måste även kunna erbjudas alternativ i form av personlig service till de som inte kan använda digital teknik. När nya digitala lösningar införs måste frågan om allas möjlighet till delaktighet alltid prioriteras. Det måste alltid finnas möjlighet till personlig service vid all sorts handel och andra tjänster.

Dessutom behöver det finnas stöd och träning som gör det möjligt för fler att använda e-legitimation, bland annat för likvärdiga möjligheter att ta del av service och e-tjänster inom sjukvård, inom bankvärlden och hos kommuner och myndigheter.

6. Stöd i vardagen

Både som äldre och som synskadad kan det finnas behov av olika sorters stöd i vardagen. I enkäten frågades om olika stödbehov hos deltagarna och vilka stöd de faktiskt har, som exempelvis kommunal omsorg eller hjälp från anhöriga. Vi undersökte också om de svarande tycker att de får det stöd de har behov av. I nästa kapitel finns också en särskild redovisning om de svarande som har hemtjänst.

6.1. Både offentliga insatser och privat hjälp

Många av deltagarna i enkäten har olika offentliga omsorgsinsatser. Den absolut vanligaste insatsen i gruppen är färdtjänst, som tas upp ovan. Därefter är det 22 procent som har hemtjänst i olika former och 17 procent som har ledsagarservice. Vidare är det 7 procent som har boendestöd eller kontaktperson. Vid tidpunkten för enkäten hade också 10 procent hemsjukvård.

Det är emellertid också mycket vanligt att få hjälp av vänner eller anhöriga. Hela 52 procent av de svarande får hjälp minst några gånger i veckan av vän eller anhörig att handla livsmedel och andra dagligvaror. En större andel bland männen får sådan hjälp och en större andel av kvinnorna får aldrig eller endast mycket sällan den sortens hjälp.

6.2. ... men alla får inte det stöd de behöver

En stor majoritet av de svarande anser att de i allmänhet får det stöd och den hjälp de har behov av i vardagen, men det är också många som inte får det stöd som behövs.

De svarande fick värdera påståendet "Jag tycker att jag i allmänhet får den hjälp och det stöd jag har behov av i vardagslivet". Det är 12 procent som tycker att detta stämmer ganska eller mycket dåligt. Bland svarande som är blinda är det hela 20 procent som inte håller med om det. Det är också något fler kvinnor som inte tycker att påståendet stämmer.

Det är också många svarande, 18 procent, som inte håller med om påståendet "Jag tycker att jag har förutsättningar att leva ett självständigt och oberoende liv". Även här är det fler bland deltagarna med mindre syn som inte håller med.

Även när det gäller specifika vardagsaktiviteter så finns det flera av de svarande som inte alls eller bara delvis får den hjälp de behöver. Här följer en lista på de olika vardagsaktiviteter som togs upp i enkäten. Procentsiffran vid varje aktivitet visar hur stor andel av alla svarande som, bara delvis, eller inte alls får det stöd de önskar. Aktiviteterna är ordnade i storleksordning efter hur stor andel som anser att de inte helt och hållet får det stöd de vill.

Tabell B. Vardagsaktiviteter. Hur stor andel i procent anser att de inte alls eller delvis får det stöd de har behov av.

Aktivitet	Alla	Män	Kvinnor
Att åka till ett ställe du inte varit på förut	18%	19%	16%
Använda en digital tjänst på internet	17%	17%	17%
Promenader eller andra friluftaktiviteter	13%	16%	12%
Läsning av post och annan information	13%	11%	14%
Träning eller idrottsutövande	10%	8%	11%
Städning	10%	7%	11%
Matinköp	9%	9%	9%
Matlagning	8%	10%	7%
Tvätt och klädvård	8%	8%	8%
Bank- och ekonomiärenden	8%	9%	8%

6.3. Ledsagarservice

Det är alltså 17 procent som har kommunal ledsagarservice. Det kan dock finnas fler som har den typen av stöd, då det ibland ingår som en del i ett beslut om hemtjänst, boendestöd eller kontaktperson.

Ett antal av enkätens deltagare har någon gång ansökt om ledsagarservice men inte blivit beviljade det. Det är 22 personer som svarar så, det vill säga fyra procent av alla deltagare. Vidare är det också 16 av deltagarna som tidigare haft ledsagning, men blivit av med den insatsen. I denna enkät har vi inte frågat om ledsagarinsatsen varit beviljad enligt SoL eller LSS.

Bland svarande som är blinda har inte ens hälften kommunal ledsagning. Dessutom är det mer än fyra av tio i samma grupp som uppger sig inte ha behov av kommunal ledsagning (bland alla svarande är det sju av tio som inte har behov av detta). Här kan det dock finnas personer som får sådant stöd från hemtjänst, kontaktperson, anhöriga eller frivilligorganisationer istället.

6.4. Sammanfattning och slutsatser

Möjligheten att erhålla kommunala insatser påverkar förstås individers förutsättningar att sköta vardagssysslor, göra ärenden, motionera eller vara socialt aktiv. De flesta svarande är nöjda med det stöd de får, men en ganska stor andel anser också att de inte får det stöd de behöver. Exempelvis får var åttonde i undersökningen inte det stöd i vardagen som de önskar och nästan var femte tycker inte att de har förutsättningar att leva ett självständigt och oberoende liv.

Drygt hälften av de svarande får regelbundet hjälp av vänner eller anhöriga att handla. Vi vet också från SRF:s medlemsundersökning 2018 att fyra av tio bland medlemmar 65+ använder sig av RUT- eller ROT-tjänster.⁵ Det kan jämföras med att två av tio i den aktuella undersökningen har hemtjänst.

Dessa data visar att det inte är från det offentliga som det mesta av vardagsstödet kommer. Men det är samtidigt sannolikt att om fler skulle få stöd från den kommunala omsorgen, skulle fler känna att de har rätt stöd i vardagen och fler skulle känna att de har förutsättningar för ett självständigt och oberoende liv.

Äldre med synnedsättning eller andra funktionsnedsättningar måste kunna få stöd i den omfattning som behövs och på individens villkor. SRF ser att det finns stora behov av förtydliganden i såväl Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och Socialtjänstlagen (Sol), för att personer med synnedsättning ska garanteras rätt kommunalt stöd. För mer information om hur dessa lagstiftningar behöver stärkas se gärna våra respektive remissvar på betänkandena om "Översyn av insatser enligt LSS (SOU 2018:88)" och "Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)".¹⁹ Båda går att beställa från SRF på e-postadressen material@srf.nu.

7. Hemtjänst

Sedan kongressen 2021 är äldre frågor ett nytt prioriterat område i SRF:s verksamhet. I och med det bestämdes också att göra särskilda kartläggningar om hur dels hemtjänst och dels särskilda boenden fungerar för äldre med synnedsättning. I det följande avsnittet står hemtjänsten och medlemmarnas syn på denna i fokus. Personer med synnedsättning som bor på särskilda boenden lyfts fram i en egen intervjustudie våren 2022.

7.1. Vilka har hemtjänst?

Det är 22 procent av undersökningens deltagare som har stöd av hemtjänst från sin kommun. Det är en något större andel kvinnor som har detta jämfört med männen. I den äldsta svarsgruppen, personer över 85 år, är andelen hemtjänsttagare 35 procent.

I hela befolkningen 65 år och äldre är det i oktober 2021 bara 6,7 procent som har hemtjänst i ordinärt boende. Enligt Socialstyrelsen har andelen äldre som har hemtjänst minskat något sedan 2014.²¹ Om fler eller färre av SRF:s medlemmar har hemtjänst jämfört med tidigare kan vi dock inte slå fast med befintliga data.

När det gäller levnadsförhållanden finns tydliga skillnader jämfört med de svarande som inte har hemtjänst. Bland de som har hemtjänst är 82 procent ensamboende. De flesta, 71 procent, bor också i lägenhet och inte i villa eller radhus. Bland de som inte har hemtjänst är det betydligt fler som bor i ett småhus. Det är också vanligare bland de som har hemtjänst att ha haft ekonomisk kris senaste året och att känna sig ensam och isolerad jämfört med de som inte har hemtjänst. Även när det gäller att använda internet och sociala medier så är det långt färre bland hemtjänsttagarna som gör det.

Ingen i undersökningen har ansökt om hemtjänst utan att ha blivit beviljad det, däremot är det tre procent som haft insatser från hemtjänst tidigare men blivit av med dem.

I undersökningen är det även en relativt stor andel, 70 procent av alla svarande, som anser sig inte ha behov av hemtjänst. Detta kan jämföras med att över 50 procent, minst några gånger i veckan får hjälp av vänner eller anhöriga att handla livsmedel eller andra dagligvaror.

7.2. Flera insatser kan ingå i hemtjänstbeslutet

För de flesta som har hemtjänst ingår flera olika insatser i omsorgen. Den vanligaste insatsen är trygghetslarm. Nedan listas de vanligaste insatserna bland de som har hemtjänst i medlemsundersökningen. Procentsatsen visar hur stor andel av hemtjänsttagarna som har respektive insats. Observera att städning bara ingår i drygt två av tre beslut. Det finns också beslut som innehåller andra insatser än de som listas här, som exempelvis promenader eller medicinsk hjälp.

Tabell C. Insatser som ingår i hemtjänst, medlemmar 65+.

Insats	Andel
Trygghetslarm	72 %
Städning	68 %
Tvätt och klädvård	47 %
Matinköp	47 %
Matdistribution	32 %
Personlig hygien	27 %
Läsning av post och annan information	26 %
Matlagning	20 %

7.3. Vad tycker hemtjänsttagarna?

Flera olika insatser kan alltså ingå i ett beslut om hemtjänst. Majoriteten är nöjda med de insatser de har. De flesta, 71 procent av hemtjänsttagarna, tycker att biståndshandläggarens beslut om vilka insatser som ska ingå är anpassat efter de behov som den enskilde har. Det är samtidigt 14 procent som anser att beslutet bara stämmer delvis med behoven och åtta procent som tycker att beslutet inte gör det. Det är större andel män som tycker att biståndsbeslutet stämmer överens med de egna behoven.

En stor majoritet tycker också att personalen tar hänsyn till de åsikter och önskemål som brukaren har om hur hemtjänsten ska utföras. Det är 84 procent som anser att personalen alltid eller oftast tar sådan hänsyn. Här är det dock också åtta procent som svarar att det endast är ibland, sällan eller aldrig som personalen tar hänsyn till brukarens åsikter och önskemål. Även här är det en större andel män som är nöjda. Det är också betydligt vanligare att de yngre svarande tycker att personalen tar hänsyn till de önskemål som finns.

Även på frågan om personalen har förståelse för den egna synsättningen och vilka särskilda behov som kan uppstå på grund av den så är det en majoritet som håller med. 76 procent tycker att personalen alltid eller oftast har den förståelsen. Samtidigt är det 18 procent som anser att personalen bara ibland, sällan eller aldrig har förståelse för synsättningen.

Ungefär samma förhållande råder när det gäller frågan om personalen har tillräckligt med tid för sitt arbete. 71 procent anser att personalen alltid eller oftast har den tiden. Här är det dock hela 25 procent som anser att personalen bara ibland, sällan eller aldrig har tillräckligt med tid.

Vidare är det 9 procent bland hemtjänsttagarna som anser att de, under det senaste året, har blivit respektlöst eller vårdslöst behandlad av personalen eller på annat sätt blivit illa behandlad.

Trots att det finns de som har blivit illa behandlade och flera som tycker att personalen inte alltid har förståelse för synnedsättningen så är det en stor majoritet som svarar att det generellt sett känns tryggt att bo hemma med stöd av hemtjänsten. 83 procent anser att det är mycket eller ganska tryggt, medan fyra procent anser att det är ganska eller mycket otryggt.

En stor majoritet är också sammantaget nöjda med sin hemtjänst. 89 procent av de svarande är ganska eller mycket nöjda, medan 4 procent är ganska eller mycket missnöjda med den hemtjänst de har.

Flera av de frågor som ställts till hemtjänsttagarna har lånats från Socialstyrelsens nationella enkät "Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?".²² SRF:s medlemsgrupp har därför kunnat jämföras med svaren på nationell nivå från 2020, då siffror från Socialstyrelsens enkät senast publicerades. På de flesta frågorna tycker SRF-gruppen lika som hemtjänsttagarna i riket. Så när som på en eller ett par procentenheter gäller detta på frågorna om trygghet, om nöjdhet, om personalen tar hänsyn till åsikter och önskemål samt om handläggarens beslut är anpassat efter de egna behoven.

Det finns dock två frågor där SRF-gruppen avviker från övriga hemtjänsttagare. När det gäller ifall brukaren anser att personalen har tillräckligt med tid att utföra sitt arbete så är de svarande i SRF lite mer kritiska. I riket är det sju procentenheter större andel som tycker att personalen alltid eller oftast har tillräckligt med tid.

Den andra frågan gäller bedömningen av det egna allmänna hälsotillståndet, där 42 procent av hemtjänsttagarna i medlemsundersökningen tycker det är bra eller mycket bra, medan bara 34 procent i Socialstyrelsens enkät tycker det. Detta kan jämföras med att över 60 procent bland äldre svenskar i allmänhet upplever sin hälsa som bra.

7.4. Fler insatser = fler personer i hemmet

Många äldre kan ha flera olika stödbehov samtidigt och får därmed omsorgsinsatser från många olika aktörer. I medlemsundersökningen är det var sjätte svarande som har minst två omsorgsinsatser, där hemtjänst är en av dem. Detta motsvarar fyra av fem av de 133 svarande som har hemtjänst beviljad.

Att flera aktörer är inblandade gör att många olika personer från flera olika yrkesgrupper träffar omsorgstagaren och kommer in i dennes hem. Det är inte ovanligt att tio, femton olika yrkespersoner besöker den enskilde på en tvåveckorsperiod.

Av de som har minst två insatser beviljade uppger 13 procent att mer än 11 olika personer kan komma in i hemmet på 14 dagar. Några av dessa svarar att det till och med kan vara mer än 15 olika. För majoriteten ligger antalet besökare dock mellan 6 och 10.

För att underlätta för omsorgstagare som har flera insatser från olika aktörer har Riksdagen i maj 2022 beslutat att införa ett krav på en fast omsorgskontakt. Detta innebär att den som har hemtjänst ska tilldelas en namngiven kontaktperson som ska hålla ihop omsorgen och fungera som en koordinator. Omsorgskontakten ska arbeta nära hemtjänsttagaren och ha ett utpekat ansvar för denne. Syftet är att underlätta för brukare, anhöriga och omsorgspersonal. Kravet på omsorgskontakt införs från 1 juli 2022.²³

Då SRF:s medlemsundersökning genomförs i april 2022 är det ungefär hälften av de som har minst två olika omsorgsinsatser som har en utpekad kontaktperson.

7.5. Sammanfattning och slutsatser

Ovan visas att äldre med synnedsättning som har hemtjänst och andra omsorgsinsatser i hög grad är en utsatt grupp. Förvisso är de allra flesta nöjda med den hemtjänst de får, men det finns också flera indikationer på problem och svårigheter; Var fjärde av de med hemtjänst tycker att personalen sällan eller aldrig har tillräckligt med tid att utföra sitt arbete, nästan var femte tycker inte att personalen har förståelse för den egna synnedsättningen och nästan var tionde har upplevt att personalen behandlat de vårdslöst eller respektlöst senaste året.

Vidare framgår att hemtjänsttagare oftare har ekonomiska svårigheter, oftare bor ensamma och oftare känner sig isolerade. Dessutom är det inte ovanligt bland de som har flera insatser att 10-15 olika yrkespersoner besöker dem under en vanlig tvåveckorsperiod.

Detta visar att det behövs åtgärder för förbättringar inom hemtjänsten samt för att öka delaktigheten, tryggheten och levnadsstandarden för denna grupp. 10 eller 15 olika personal från hemtjänst eller andra aktörer skapar förstås otrygghet. För den som är blind eller har en kraftig synnedsättning blir det särskilt problematiskt. Det är nästan omöjligt att veta vem som kommer in i det egna hemmet och hur länge de stannar.

Stabilare bemanning där den enskilde och personalen känner varandra är nödvändigt för att öka både kvalitet och trygghet. Det måste därför införas riktlinjer för bemanning inom hemtjänsten och en skyldighet för kommunerna att ha tydliga, uppföljningsbara mål för kvalitén, bland annat i form av antal personal per enskild hemtjänstberättigad. Äldre med synnedsättning ska också ha rätt att på förhand få veta vem från hemtjänsten som kommer.

Kommunerna behöver också stärka synkompetensen och vidta åtgärder för att förebygga isolering. I socialtjänsten betonas ofta vikten av förebyggande arbete, både för individens hälsa och självständighet, men också för att sänka kommunernas kostnader.

Äldre med syn- och hörselnedsättningar får idag inte samma organiserade stöd som exempelvis diabetes- och strokepatienter. Syn- och hörselkompetens behövs därför åter stärkas i de flesta kommuner. De kommuner som sedan tidigare har satsat på att införa en funktion som syn- och hörselinstruktör kan tjäna som bra förebilder. De har insett att förebyggande stöd och anpassning i hemmiljön är bra både för den enskilde och för kommunen. SRF anser att Socialstyrelsen måste få i uppdrag att utreda och föreslå hur syn- och hörselkompetensen kan utvecklas i kommunerna och hur en god samverkan med regionernas syn- och hörselrehabilitering ska etableras i hela landet.

SRF ser positivt på beslutet om att äldre med flera insatser ska ha en fast omsorgskontakt. Med rätt kompetens kan dessa vara ett viktigt stöd för både omsorgstagaren själv och de anhöriga som ofta får lägga mycket tid på kontakter med myndigheter.

Den fasta omsorgskontakten kan dock inte ha ingående kunskaper om alla olika funktionsnedsättningar, hälsotillstånd och vilka behov som uppstår som en följd av dessa. Omsorgskontaktorna kommer sannolikt vara generalister och det kommer även fortsatt finnas behov av yrkesgrupper med särskild kompetens om specifika behov. Syn- och hörselinstruktörerna är ett viktigt exempel på sådana yrkesgrupper. De kan dels hjälpa till med lättare anpassningar och träning av hjälpmedel i hemmiljön och dels bistå med kompetens och fortbildningsinsatser till övrig omsorgspersonal i kommunen.

8. Lång väg kvar till målen

Med denna rapport som grund ställer vi frågan om svenska politiker och myndigheter verkligen gör det som man har åtagit sig att göra. Resultaten ger en tydlig signal om att det finns mycket arbete kvar för att uppnå jämlika villkor och full delaktighet för äldre med synnedsättning.

Svenska staten ratificerade 2008 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar (CRPD). Sverige har därmed åtagit sig att förverkliga de mål som konventionen slår fast. Sveriges riksdag har 2017 dessutom antagit ett nytt mål och en ny inriktning för funktionshinderpolitiken, där prioriterade områden och åtgärder finns beskrivna.

Båda dessa styrande dokument utgår från ett antal grundläggande principer (exempelvis principen om jämlika möjligheter, principen om full och faktisk inkludering i samhället samt principen om individuellt självbestämmande) innefattande frihet att göra egna val. Principerna återkommer också i de åtgärder som ska vidtas och de mål som ska nås. Artikel 19 i CRPD slår till exempel fast att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra. Där sägs vidare att staten ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning fullt ut ska kunna åtnjuta denna rätt samt full inkludering och deltagande i samhället. Bland annat ska personer med funktionsnedsättning ha tillgång till olika former av sådant personligt stöd som är nödvändigt för att stödja boende och deltagande i samhället och för att förhindra isolering och avskildhet.²⁴

På motsvarande sätt är målet för den svenska funktionshinderpolitiken "att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning..." Arbetet mot det funktionshinderpolitiska målet utgör också en del i ett mer övergripande mål om "ett samhälle där människors olika bakgrund eller förutsättningar inte ska avgöra möjligheten till delaktighet i samhället."¹⁶

Ett annat övergripande mål som Riksdagen antagit är att Sverige på IT-området ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Enligt inriktningen för funktionshinderpolitiken innebär detta bland annat "att alla som vill ska kunna använda de möjligheter som digitaliseringen erbjuder, oavsett personliga förutsättningar som ålder, funktionsnedsättning och kunskapsnivå ..."

Som alltid när ett mål slagits fast och en inriktning pekats ut behöver även målsättning och beslutade åtgärder inom funktionshinderpolitiken regelbundet följas upp, utvärderas och vid behov omformuleras. Synskadades Riksförbunds äldreundersökning 2022 är vårt bidrag i arbetet med att stämma av hur väl funktionshinderpolitiken lyckas. Det är uppenbart att många äldre med synnedsättningar inte kan vara fullt delaktiga i samhället och leva oberoende liv.

Det tydligaste exemplet är kanske det stora digitala utanförskapet. Drygt fyra av tio av Synskadades Riksförbunds äldre medlemmar använder inte internet alls och nästan sex av tio saknar möjlighet att använda e-legitimation för att identifiera sig på nätet. Bland de som använder internet är det dessutom bara hälften som kan utnyttja digitala tjänster i den utsträckning de skulle vilja. Detta trots att regeringen skriver att alla som vill ska kunna använda digitaliseringens möjligheter, oavsett funktionsnedsättning, ålder eller andra förutsättningar.

Även när det gäller äldres självbestämmande och oberoende har vi lång väg att gå. I rapporten framgår att många är beroende av närstående i vardagen. Mer än hälften uppger att de regelbundet tar hjälp av vänner eller anhöriga för att kunna handla, samtidigt är det relativt få som har kommunala omsorgsinsatser som ledsagarservice och hemtjänst. Dessutom framgår att nästan två av tio inte alls eller bara delvis får den hjälp de behöver för att kunna åka till ett ställe de inte varit på tidigare.

Målet för funktionshinderpolitiken är inte bara full delaktighet och inkludering, utan också jämlikhet i levnadsförhållanden. Även här visar rapporten att mycket återstår att göra. Jämfört med andra äldre är det fler SRF-medlemmar som bedömer sin allmänna hälsa som dålig, fler som har fallit så illa att de behövt söka vård, fler som bor ensamma och

fler som har haft svårigheter att betala löpande utgifter i vardagen. De som har hemtjänst har oftare ekonomiska svårigheter, bor oftare ensamma och känner sig mer isolerade än övriga svarande i undersökningen

Synskadades Riksförbund anser därför att det behövs fler och mer verkningsfulla åtgärder för att öka delaktighet och självbestämmande för äldre med synnedättning. Särskilt för dem i gruppen som har det svårast och är beroende av samhällets stöd. I rapporten tas flera förslag på åtgärder upp. I slutet av respektive kapitel beskrivs vilka beslut och initiativ som är mest nödvändiga inom respektive område.

Ett par exempel: Regionernas rehabilitering för äldre med synnedättning måste förbättras. Mer resurser och utvecklade metoder inom synrehabiliteringen skulle betyda ökat oberoende, förbättrad hälsa, minskad risk för fallskador och högre delaktighet i det digitala samhället. Kvaliteten i kommunal hemtjänst och andra omsorgsinsatser behöver öka och anpassas efter behoven hos äldre med synnedättningar. Dessutom behöver rätten för enskilda individer att få rätt stöd stärkas, bland annat genom tydligare lagstiftning.

De åtgärder som lyfts fram är inte bara viktiga för att öka delaktighet och människors oberoende. Framför allt är de viktiga för att öka enskilda individers välbefinnande. På så sätt förbättras även folkhälsan och i förlängningen minskar samhällets kostnader för hälso- och sjukvård. Det är vår övertygelse att mer av förebyggande arbete och individstärkande insatser gör samhället mer hållbart i längden.

9. Referenser

1. SCB 2022. Funktionsnedsättning efter indikator, redovisningsgrupp och kön. Hämtad 220503 från https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_LE_LE0101_LE0101H/LE01012021H02/table/tableViewLayout1/
2. Ögonfonden 2022. Ögonsjukdomar. Hämtad 220505 från <https://ogonfonden.se/sjukdomar>
3. WHO 2021. Blindness and vision impairment. Hämtat 220303 från <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>
4. SCB 2022. Hälsotillstånd, fysiska och psykiska besvär efter indikator, redovisningsgrupp och kön. Hämtat 220420 från https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_LE_LE0101_LE0101H/LE01012021H03/table/tableViewLayout1/
5. Synskadades Riksförbund 2018. Levnadsnivåundersökning bland synskadade 2018. Hämtad 220428 från https://www.srf.nu/globalassets/informationsmaterial/jobbet-pengarna-halsan-levnadsnivaundersokning_2018_tillganglig.pdf
6. Folkhälsomyndigheten 2022. Fallolyckor bland äldre, vårdade. Hämtad 220418 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/fallolyckor-bland-aldre/>
7. Vårdguiden 1177 2021. Ensamhet skadar vår hälsa. Hämtad 220517 från <https://www.1177.se/Jamtland-Harjedalen/liv--halsa/psykisk-halsa/ensamhet-skadar-var-halsa/>
8. SCB 2021. Sociala relationer, familj. Hämtad 220517 från https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_LE_LE0101_LE0101R/LE01012021SR01/table/tableViewLayout1/
9. Folkhälsomyndigheten 2021. Upplevelser under Covid-19-pandemin Hämtad 220329 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/u/upplevelser-under-covid-19-pandemin/?pub=101828>
10. Socialstyrelsen 2022. Kunskapsguiden. Hämtad 220505 från <https://kunskapsguiden.se/>

11. Folkhälsomyndigheten 2021. Folkhälsans utveckling – årsrapport 2021. Hämtad 220425 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/39ef6af33177445bb6d2ad88829cc5ce/folkhalsans-utveckling-arsrapport-2021.pdf>
12. Scb 2022. Undersökningen av levnadsförhållanden (ULF), Boende efter indikator, redovisningsgrupp och kön. Hämtad 220503 från https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_LE_LE0101_LE0101B/LE01012021B01/table/tableViewLayout1/
13. Synskadades Riksförbund 2021. Kneget, kulorna och krånglet – rapport från medlemsundersökning 2021, del1. <https://www.srf.nu/globalassets/det-har-vill-vi/kneget-kulorna-och-kranglet-rapport-1-medlemsundersokning-2021-srf-oktober-2021.pdf>
14. Synskadades Riksförbund 2017. Bland bilar, bullar och buller – Om kollektivtrafik, trafikmiljö och färdtjänståkande bland personer med synnedsättning <https://www.srf.nu/globalassets/allmanna-dokument/rapporter/rapport-bland-bilar-bullar-och-buller-tillganglig.pdf>
15. Myndigheten för trafikanalys 2021. Statistik om färdtjänst och riksfärdtjänst. Hämtad 220421 från <https://www.trafa.se/kollektivtrafik/fardtjanst/>
16. Regeringen 2017. Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken. Hämtad 220228 från <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2017/05/prop.-201617188/>
17. Synskadades Riksförbund 2017. Dålig digital delaktighet revisited - Användning och upplevelser av internet hos personer med synnedsättning <https://www.srf.nu/rapporter>
18. SCB 2021. Genomsnittlig användning av internet 2021. Hämtad 220511 från https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_LE_LE0108_LE0108D/LE0108T13N/table/tableViewLayout1/
19. Svenskarna och internet 2021. År 2020 Q1 använder 96 procent av svenskarna internet. Hämtad 220509 från <https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/digitalt-utanforskap-2020/internetutveckling-och-uppkoppling/ar-2020-q1-anvander-96-procent-av-svenskarna-internet/>

20. Synskadades Riksförbund 2021. Yttranden och remissvar. Hämtad 220509 från <https://www.srf.nu/det-har-vill-vi/rapporter/remissvar/>
21. Socialstyrelsen 2022. Vård och omsorg för äldre – lägesrapport 2022. Hämtad 220511 från <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-3-7791.pdf>
22. Socialstyrelsen 2020. Vad tycker de äldre om äldreomsorgen? Hämtad 220511 från <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-9-6901.pdf>
23. Riksdagen 2022. En fast omsorgskontakt i hemtjänsten - Socialutskottets Betänkande 2021/22:SoU24. Hämtad 220511 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/en-fast-omsorgskontakt-i-hemtjansten_H901SoU24
24. Regeringen 2015. Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Hämtad 220503 från <http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2015/06/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning/>

Bilaga 1. Tabeller medlemsundersökning 2022

Tabellförteckning med sidhänvisning

1. Grad av synnedsättning. Kön & ålder.	44
2. När fick du din synnedsättning? Kön och ålder.....	45
3a & b. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Kön & ålder, samt grad av synnedsättning.	45
4a & b. Upplever du besvär av ensamhet och isolering? Kön & ålder, samt grad av synnedsättning.	46
5. Har du senaste året fallit så illa att du behövt få vård för dina skador, fr. Vårdcentral eller annan vårdinrättning? Kön & synnedsättning.	46
6a & b. Svårigheter att klara löpande utgifter för mat, hyra, räkningar mm Kön & ålder, samt grad av synnedsättning.	47
7a & b. Andel som under senaste året behövt använda något av följande för att klara löpande utgifter. Kön & ålder.	47
8. Har du någon av följande stöd- eller omsorgsinsatser? Kön & ålder.	48
9. Hur ofta åker du med färdtjänst. Kön & ålder.....	48
10. Hur ofta åker du färdtjänst? Srf 2015, 2017 och 2022. 65-84 år.	49
11. Hur ofta reser du på egen hand med kollektivtrafik? Kön & synnedsättning.	49
12. Hur ofta åker du kollektivt på egen hand? Srf 2015, 2017 och 2022. 65-84 år.	49
13a & b. Vilka av följande vardagsaktiviteter behöver du hjälp med och i så fall tycker du att du får den hjälp du behöver?	50
14. A) jag tycker att jag i allmänhet får den hjälp och det stöd som jag har behov av i vardagslivet. Kön & ålder.	51
14. B) jag skulle behöva mer råd och tips för att jag som synskadad ska kunna klara att sköta hem och hushåll bättre. Kön & ålder.....	51
14. C) jag skulle behöva (mer) träning och rehabilitering för att kunna röra mig på egen hand i gatu- och trafikmiljö. Kön & ålder.	52
15. Hur ofta använder du internet? Kön & ålder.	52
16. Hur ofta använder du internet? Srf 65-84 år. 2015, 2017 och 2022.	53
17. A) jag känner att jag kan utnyttja olika digitala tjänster i den utsträckning jag vill. Kön & ålder.	53
17. B) jag tycker att digitala samhällstjänster/e-tjänster generellt sett underlättar för mig. Kön & ålder.....	53

17. C) i stort tycker jag att det fungerar bra att ta del av information, tjänster och aktiviteter på internet. Kön & ålder.	54
18 a. Hur ofta är du utomhus i park, natur, grönområden. Kön & ålder.	54
18 b. Hur ofta får hjälp av vänner eller anhöriga att handla livsmedel och andra dagligvaror. Kön & ålder.....	54
18 c. Hur ofta används sociala medier och andra digitala tjänster för att hålla kontakt med vänner och anhöriga. Kön & ålder.	55
19. Tycker du att handläggarens beslut om vilka insatser du ska ha är anpassat efter dina behov?	55
20. Har personalen behandlat dig respektlöst eller vårdslöst eller på annat sätt behandlat dig illa?.....	55
21. Brukar hemtjänstpersonalen ta hänsyn till dina åsikter och önskemål om hur hjälpen ska utföras?	56
22. Brukar hemtjänstpersonalen ha tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete hos dig?.....	56
23. Hur tryggt eller otryggt tycker du att det känns att bo hemma med stöd från hemtjänsten?.....	56
24. Hur nöjd eller missnöjd är du sammantaget med din hemtjänst?	57
25. Hur många olika omsorgspersonal kan komma hem till dig under en vanlig tvåveckorsperiod? Kön & ålder.	57
26. Har du en s.k, fast omsorgskontakt? Kön & ålder.....	57
27. Bostadsförhållanden. Srf & scb 2022.	57

Tabell 1. Grad av synnedsättning. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Antal svar	605	212	393	151	270	184
Lindrig/måttlig (synskärpa > 0,1)	29 %	23 %	33 %	35 %	27 %	28 %
Svår (synsk. 0,05 - 0,1)	50 %	50 %	50 %	37 %	53 %	56 %
Blind (Synsk. < 0,05)	20 %	27 %	16 %	26 %	19 %	16 %
Vill ej uppge	1 %	0 %	1 %	1 %	1 %	1 %

Tabell 2. När fick du din synnedläggelse? Kön och ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85-
Antal svar	605	212	393	151	270	184
Vid födseln	14 %	16 %	13 %	25 %	14 %	5 %
Innan 20 år, men ej födseln	9 %	13 %	8 %	14 %	10 %	5 %
Efter 20, innan 65	31 %	33 %	30 %	48 %	28 %	22 %
Efter 65 år	44 %	38 %	48 %	14 %	46 %	66 %
Vet ej/vill ej svara	1 %	0 %	2 %	0 %	1 %	2 %

Tabell 3A. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Kön & ålder.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85-
Antal svar	605	212	393	151	270	184
Mycket dåligt	2 %	1 %	2 %	2 %	2 %	1 %
Dåligt	10 %	9 %	10 %	6 %	9 %	14 %
Någorlunda	35 %	36 %	35 %	34 %	33 %	39 %
Bra	40 %	36 %	41 %	39 %	45 %	33 %
Mycket bra	14 %	17 %	12 %	19 %	12 %	12 %
Bra/mkt bra	53 %	53 %	53 %	58 %	57 %	45 %
Dåligt/mkt dåligt	11 %	10 %	12 %	8 %	11 %	15 %

Tabell 3B. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Synnedläggelse & när fått sin synnedläggelse. SRF 2022.

	Synnedläggelse			När fått synnedläggelse		
	Lindrig/ måttlig	Svår	Blind	0-20 år	20 - 65 år	Efter 65 år
Antal svar	178	303	119	142	189	268
Mycket dåligt	1 %	2 %	2 %	2 %	1 %	1 %
Dåligt	6 %	12 %	9 %	7 %	8 %	12 %
Någorlunda	36 %	38 %	28 %	32 %	35 %	37 %
Bra	45 %	35 %	42 %	46 %	41 %	35 %
Mycket bra	13 %	12 %	18 %	13 %	14 %	14 %
Bra/mkt bra	58 %	48 %	61 %	59 %	55 %	49 %
Dåligt/mkt dåligt	6 %	15 %	11 %	9 %	10 %	14 %

Tabell 4A. Upplever du besvär av ensamhet och isolering? Kön & ålder.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85-
Antal svar	605	212	393	151	270	184
Nej	72 %	73 %	72 %	79 %	75 %	63 %
Ja, lätta besvär	21 %	20 %	21 %	17 %	18 %	28 %
Ja, svåra besvär	5 %	6 %	5 %	4 %	5 %	7 %
Ej svar	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	2 %
Ja, lätta + ja, svåra	26 %	26 %	27 %	21 %	23 %	35 %

Tabell 4b. Upplever du besvär av ensamhet och isolering? Grad av synnedsättning och har hemtjänst el. ledsagning.

	Synnedsättning			Har ledsagning		Har hemtjänst	
	Lindrig/ måttlig	Svår	Blind	Ja	Nej	Ja	Nej
Antal svar	178	303	119	103	467	133	442
Nej	75 %	73 %	68 %	57 %	75 %	56 %	76 %
Ja, lätta bes.	22 %	20 %	22 %	32 %	19 %	33 %	18 %
Ja, svåra bes.	3 %	5 %	10 %	7 %	6 %	8 %	5 %
Ej svar	1 %	2 %	0 %	4 %	1 %	2 %	1 %
Ja, lätta + Ja, svåra	25 %	25 %	32 %	39 %	25 %	41 %	23 %

Tabell 5. Har du under de senaste 12 månaderna ramlat eller fallit så illa att du behövt få vård för dina skador, från ex. vårdcentral eller annan vårdinrättning? Kön & synnedsättning.

	Alla	Man	Kvinna	Lindrig/ måttlig	Svår	Blind
Antal svar	605	212	393	178	303	119
Ja	15 %	13 %	16 %	13 %	14 %	21 %
Nej	85 %	87 %	84 %	87 %	86 %	79 %
Ej svar	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Tabell 6a. Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du haft svårigheter att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar med mera? Kön & ålder.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85-
Antal svar	605	212	393	151	270	184
Nej	91 %	93 %	89 %	91 %	90 %	91 %
Ja, vid ett tillfälle	2 %	2 %	3 %	3 %	2 %	2 %
Ja, flera tillfällen	6 %	4 %	7 %	5 %	7 %	5 %
Vet ej/ej svar	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	2 %
NETTO: Ja	8 %	6 %	10 %	8 %	10 %	7 %

Tabell 6b. Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du haft svårigheter att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar med mera? Synnedsättning samt ledsagning & hemtjänst

	Synnedsättning			Har ledsagning		Har hemtjänst	
	Lindrig/ måttlig	Svår	Blind	Ja	Nej	Ja	Nej
Antal svar	178	303	119	103	467	133	442
Nej	92%	90%	91%	85%	92%	85 %	92 %
Ja, vid ett tillfälle	3 %	2 %	2 %	5 %	1 %	4 %	2 %
Ja, vid flera tillfällen	5 %	7 %	7 %	9 %	6 %	10 %	5 %
Vet ej/ej svar	0 %	2 %	1 %	1 %	1 %	2 %	1 %
NETTO: Ja	8 %	8 %	8 %	14 %	7 %	14 %	7 %

Tabell 7a. Andel som minst en gång under senaste året behövt använda något av följande för att klara löpande utgifter för mat, hyra, räkningar m.m. Kön & ålder.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85-
Försörjningsstöd	1 %	1 %	2 %	3 %	1 %	1 %
Lån/gåva fr. familj el vän	3 %	3 %	3 %	5 %	1 %	3 %
Ta fr. eget kapital/sparande pengar	27 %	26 %	28 %	30 %	28 %	24 %
Ta bank- el. sms-lån	1 %	2 %	1 %	1 %	1 %	2 %

Tabell 7b. Andel som minst en gång under senaste året behövt använda något av följande för att klara löpande utgifter för mat, hyra, räkningar m.m. Synnedsättning samt har ledsagning eller hemtjänst.

	Synnedsättning			Har ledsagning		Har hemtjänst	
	Lindrig/ måttlig	Svår	Blind	Ja	Nej	Ja	Nej
Försörjningsstöd	2 %	1 %	2 %	2 %	1 %	4 %	1 %
Lån/gåva fr. familj el vän	3 %	2 %	3 %	5 %	3 %	5 %	2 %
Ta fr. eget kapital/spar. Pengar	26 %	29 %	24 %	39 %	25 %	28 %	28 %
Ta bank/sms-lån	1 %	1 %	3 %	2 %	1 %	1 %	2 %

**Tabell 8. Har du någon av följande stöd- eller omsorgsinsatser?
Kön & ålder.**

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85-
Ledsagning	17 %	18 %	17 %	20 %	15 %	17 %
Hemtjänst	22 %	18 %	24 %	15 %	17 %	35 %
Boendestöd/kontaktp.	7 %	7 %	7 %	7 %	4 %	11 %
Personlig assistent	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	2 %
Hemsjukvård	10 %	8 %	11 %	5 %	7 %	17 %
Färdtjänst	73 %	74 %	72 %	70 %	69 %	80 %

**Tabell 9. Hur ofta åker du med färdtjänst. Kön & ålder.
Bas: de som är beviljade färdtjänst.**

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85-
Antal svar	440	157	283	105	187	148
Varje dag	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %	0 %
Någon/några gånger/v.	22 %	27 %	19 %	32 %	25 %	11 %
Någon/några gånger/mån.	44 %	45 %	43 %	49 %	40 %	46 %
< en gång i mån.	28 %	23 %	30 %	16 %	29 %	34 %
Aldrig	5 %	3 %	6 %	2 %	6 %	7 %
Ej svar	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	2 %

Tabell 10. Hur ofta åker du färdtjänst? SRF 2015, 2017 och 2022.**Bas: samtliga svarande 65-84 år.**

	2015	2017	2022
Varje dag	2	1	0,5
Någon/några gånger i veckan	20	21	19
Någon/några gånger i mån.	28	31	30
Mindre än en gång i månaden	19	17	17
aldrig/ej beviljad	31	30	31
Tveksam, vet ej	1	1	0

Tabell 11. Hur ofta reser du på egen hand med kollektivtrafik? Kön & synnedsättning.

	Alla	Man	Kvinna	Lindrig/ måttlig	Svår	Blind
Varje dag	2 %	2 %	2 %	4 %	1 %	0 %
Några gånger/v.	17 %	19 %	15 %	20 %	18 %	8 %
Några gånger/mån.	13 %	14 %	12 %	17 %	12 %	9 %
Någon/några gånger/år	6 %	6 %	6 %	6 %	6 %	8 %
Mera sällan/aldrig	62 %	58 %	63 %	52 %	62 %	75 %
Ej svar	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %	0 %

Tabell 12. Hur ofta åker du kollektivt på egen hand? SRF 2015, 2017 och 2022. Bas: samtliga svarande 65-84 år.

	2015	2017	2022
Varje dag	4	4	3
Någon/några gånger/vecka	19	25	18
Någon/några gånger/månad	13	12	13
Mindre än en gång i månaden	13	12	8
Aldrig	51	47	58
Tveksam, vet ej	0	0	0

Tabell 13a. Utifrån din/dina funktionsnedsättningar, vilka av följande vardagsaktiviteter behöver du hjälp med och i så fall tycker du att du får den hjälp du behöver? Bas: samtliga svarande. N=605."

	Städning	Matinköp	Matlagning	Åka till ett nytt ställe	Tvätt och klädvård
Behöver vanligen inte hjälp med	37 %	36 %	61 %	19 %	62 %
Får all den hjälp jag behöver	53 %	54 %	30 %	54 %	29 %
Får delvis den hjälp jag behöver	7 %	7 %	4 %	10 %	5 %
Får inte den hjälp jag behöver	3 %	2 %	3 %	8 %	3 %
Vet ej/vill ej svara	1 %	1 %	1 %	10 %	1 %

Tabell 13b. Utifrån din/dina funktionsnedsättningar, vilka av följande vardagsaktiviteter behöver du hjälp med och i så fall tycker du att du får den hjälp du behöver?

	Läsning av post/annan info	Bank- & ekon.ärenden	Använda tjänst på internet	Promenader el. andra friluftskt.	Träning el. idrottsakt.
Behöver vanligen inte hjälp med	39 %	38 %	27 %	54 %	52 %
Får all den hjälp jag behöver	47 %	52 %	41 %	29 %	17 %
Får delvis den hjälp jag behöver	9 %	5 %	8 %	8 %	4 %
Får inte den hjälp jag behöver	4 %	3 %	8 %	5 %	6 %
Vet ej/vill ej svara	1 %	1 %	15 %	4 %	21 %

Tabell 14. Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer in på dig?

a) Jag tycker att jag i allmänhet får den hjälp och det stöd som jag har behov av i vardagslivet. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Stämmer ganska/ mycket bra	85 %	87 %	84 %	81 %	85 %	88 %
Stämmer ganska/ mycket dåligt	12 %	12 %	12 %	15 %	13 %	9 %
Vet ej/vill ej svara	3 %	1 %	4 %	4 %	2 %	4 %

Tabell 14. Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer in på dig?

b) Jag skulle behöva mer råd och tips för att jag som synskadad ska kunna klara att sköta hem och hushåll bättre. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Stämmer ganska/ mycket bra	36 %	36 %	37 %	38 %	34 %	39 %
Stämmer ganska/ mycket dåligt	56 %	57 %	55 %	58 %	57 %	52 %
Vet ej/vill ej svara	8 %	8 %	8 %	4 %	9 %	10 %

Tabell 14. Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer in på dig?

c) Jag skulle behöva (mer) träning och rehabilitering för att kunna röra mig på egen hand i gatu- och trafikmiljö. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Stämmer ganska/ mycket bra	33 %	36 %	32 %	40 %	34 %	27 %
Stämmer ganska/ mycket dåligt	57 %	58 %	57 %	54 %	57 %	59 %
Vet ej/vill ej svara	10 %	6 %	12 %	5 %	9 %	14 %

Tabell 14. Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer in på dig?

**d) Jag skulle behöva (mer) tips och träning för att kunna använda internet för att exempelvis göra ekonomi- och bankärenden
Kön & ålder. SRF 2022.**

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Stämmer ganska/ mycket bra	38 %	41 %	36 %	44 %	40 %	29 %
Stämmer ganska/ mycket dåligt	52 %	51 %	52 %	50 %	52 %	52 %
Vet ej/vill ej svara	11 %	8 %	12 %	6 %	8 %	19 %

Tabell 15. Hur ofta använder du internet? Här avses all användning oavsett om det är på dator, smart telefon eller surfplatta. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Antal svar	605	212	393	151	270	184
Dagligen	45 %	54 %	40 %	70 %	43 %	27 %
Varje vecka	5 %	5 %	5 %	4 %	6 %	4 %
Varje månad	2 %	1 %	2 %	1 %	2 %	3 %
Mer sällan	6 %	4 %	6 %	6 %	7 %	4 %
Aldrig	42 %	34 %	46 %	19 %	41 %	62 %
Vet ej/vill ej svara	1 %	1 %	1 %	0 %	1 %	1 %

Tabell 16. Hur ofta använder du internet? SRF 65-84 år. 2015, 2017 och 2022.

	2015 *	2017 *	2022
Antal svar	500	616	421
Dagligen	27	31	53
Varje vecka	10	11	5
Mer sällan/aldrig	62	58	41
Ej svar	0	1	1

* För 2015 & 2017 gällde frågan de tre senaste månaderna.

Tabell 17. Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer in på dig?

a) Jag känner att jag kan utnyttja olika digitala tjänster i den utsträckning jag vill. Bas: svarande som använder internet. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Antal svar	346	137	209	122	156	68
Stämmer ganska/mycket bra	55 %	59 %	53 %	60 %	55 %	49 %
Stämmer ganska/mycket dåligt	42 %	40 %	43 %	39 %	42 %	46 %
Vet ej/vill ej svara	3 %	1 %	4 %	1 %	3 %	6 %

Tabell 17. Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer in på dig?

b) Jag tycker att digitala samhällstjänster/e-tjänster generellt sett underlättar för mig. Bas: svarande som använder internet. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Antal svar	346	137	209	122	156	68
Stämmer ganska/mycket bra	55 %	65 %	48 %	64 %	52 %	46 %
Stämmer ganska/mycket dåligt	38 %	29 %	44 %	31 %	41 %	46 %
Vet ej/vill ej svara	7 %	6 %	7 %	5 %	7 %	9 %

Tabell 17. Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer in på dig?

c) I stort tycker jag att det fungerar bra att ta del av information, tjänster och aktiviteter på internet. Bas: svarande som använder internet. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Antal svar	346	137	209	122	156	68
Stämmer ganska/ mycket bra	57 %	61 %	54 %	66 %	53 %	51 %
Stämmer ganska/ mycket dåligt	38 %	34 %	40 %	30 %	43 %	38 %
Vet ej/vill ej svara	5 %	4 %	6 %	4 %	4 %	10 %

Tabell 18. Hur ofta gör du normalt följande saker... ?

a) Är utomhus i park, natur- eller grönområden - t.ex. går promenader eller cyklar. Bas: samtliga svarande. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Varje dag	52 %	53 %	51 %	59 %	51 %	47 %
Några gånger per vecka	32 %	33 %	32 %	28 %	32 %	36 %
Några gånger per månad	6 %	7 %	6 %	7 %	6 %	7 %
Mer sällan/aldrig	10 %	8 %	11 %	6 %	11 %	10 %
Vet ej/vill ej svara	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %	1 %

Tabell 18. Hur ofta gör du normalt följande saker... ?

b) Får hjälp av vänner eller anhöriga att handla livsmedel och andra dagligvaror. Bas: samtliga svarande. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Varje dag	8 %	8 %	8 %	9 %	12 %	2 %
Några gånger per vecka	44 %	50 %	40 %	44 %	43 %	44 %
Några gånger per månad	16 %	16 %	16 %	11 %	17 %	18 %
Mer sällan/aldrig	30 %	25 %	33 %	34 %	27 %	30 %
Vet ej/vill ej svara	3 %	2 %	3 %	3 %	1 %	5 %

Tabell 18. Hur ofta gör du normalt följande saker... ?

c) Använder sociala medier och andra digitala tjänster för att hålla kontakt med vänner och anhöriga. Bas: samtliga svarande. Kön & ålder. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	65-74	75-84	85 -
Varje dag	24 %	25 %	23 %	36 %	23 %	15 %
Några gånger per vecka	17 %	19 %	16 %	23 %	19 %	10 %
Några gånger per månad	4 %	6 %	3 %	3 %	5 %	4 %
Mer sällan/aldrig	51 %	47 %	53 %	35 %	50 %	66 %
Vet ej/vill ej svara	3 %	3 %	4 %	2 %	3 %	5 %

Tabell 19. Tycker du att handläggarens beslut om vilka insatser du ska ha är anpassat efter dina behov? Bas: svarande som har hemtjänst.

	Alla	Man	Kvinna
Antal svar	133	38	95
Ja	71 %	79 %	68 %
Delvis	14 %	11 %	16 %
Nej	8 %	8 %	7 %
Vet ej/vill ej svara	7 %	3 %	8 %

Tabell 20. Har du, under det senaste året, varit med om att personalen behandlat dig respektlöst eller vårdslöst eller på annat sätt behandlat dig illa? Bas: svarande som har hemtjänst.

	Alla	Man	Kvinna
Antal svar	133	38	95
Ja	9 %	3 %	12 %
Nej	89 %	95 %	86 %
Vet ej/vill ej svara	2 %	3 %	2 %

Tabell 21. Brukar hemtjänstpersonalen ta hänsyn till dina åsikter och önskemål om hur hjälpen ska utföras? Bas: svarande som har hemtjänst.

	Alla	Man	Kvinna
Antal svar	133	38	95
Ja, alltid	62 %	71 %	24 %
Oftast	21 %	13 %	2 %
Ibland	3 %	5 %	5 %
Sällan	5 %	3 %	0 %
Nej, aldrig	1 %	3 %	9 %
Vet ej/vill ej svara	8 %	5 %	

Tabell 22. Brukar hemtjänstpersonalen ha tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete hos dig? Bas: svarande som har hemtjänst.

	Alla	Man	Kvinna
Antal svar	133	38	95
Ja, alltid	51 %	58 %	48 %
Oftast	20 %	21 %	20 %
Ibland	11 %	3 %	15 %
Sällan	7 %	16 %	3 %
Nej, aldrig	7 %	0 %	9 %
Vet ej/vill ej svara	4 %	3 %	4 %

Tabell 23. Hur tryggt eller otryggt tycker du att det känns att bo hemma med stöd från hemtjänsten? Bas: svarande som har hemtjänst.

	Alla	Man	Kvinna
Antal svar	133	38	95
Mycket otryggt	1 %	0 %	1 %
Ganska otryggt	3 %	3 %	3 %
Varken tryggt eller otryggt	8 %	3 %	11 %
Ganska tryggt	42 %	45 %	41 %
Mycket tryggt	41 %	45 %	39 %
Vet ej/vill ej svara	5 %	5 %	5 %

Tabell 24. Hur nöjd eller missnöjd är du sammantaget med den hemtjänst du har? Bas: svarande som har hemtjänst.

	Alla	Man	Kvinna
Antal svar	133	38	95
Mycket missnöjd	2 %	0 %	3 %
Ganska missnöjd	2 %	3 %	1 %
Varken nöjd eller missnöjd	4 %	5 %	3 %
Ganska nöjd	47 %	50 %	46 %
Mycket nöjd	42 %	39 %	43 %
Vet ej/vill ej svara	3 %	3 %	3 %

Tabell 25. Hur många olika omsorgspersonal kan komma hem till dig under en vanlig tvåveckorsperiod? Kön & ålder. Bas: Svarande som har minst två omsorgsinsatser. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	85+ år
Antal svar	105	32	73	53
1-5 personer	51 %	56 %	49 %	45 %
6-10 personer	26 %	31 %	23 %	26 %
11-15 personer	8 %	6 %	8 %	11 %
Fler än 15 personer	5 %	3 %	5 %	6 %
Vet ej/vill ej svara	10 %	3 %	14 %	11 %

Tabell 26. Har du en s.k, fast omsorgskontakt? Kön & ålder. Bas: svarande som har minst två omsorgsinsatser. SRF 2022.

	Alla	Man	Kvinna	85+ år
Antal svar	105	32	73	53
Ja	48 %	59 %	42 %	45 %
Nej	46 %	34 %	51 %	45 %
Vet ej/vill ej svara	7 %	6 %	7 %	9 %

Tabell 27. Bostadsförhållanden. SRF & SCB 2022.

	SRF alla	SCB **	SRF man	SRF Kvinna	Har hemtjänst	Har inte hemtjänst
Villa/radhus	34 %	56 %	46 %	28 %	19 %	38 %
Lägenhet *	66 %	44 %	54 %	71 %	81 %	61 %
Bor ensam	59 %	36 %	42 %	68 %	82 %	52 %

* Inkluderar servicehus, trygghetsboende m.m.

** Hämtat från Undersökning om levnadsförhållanden (ULF) Se källa nr 12.

Rapporten kan beställas i alternativa format:

Telefon: 08-39 90 00

E-post: material@srf.nu

Synskadades Riksförbund är landets företrädare för personer med synnedsättning. Stöd gärna vårt arbete. Pg 90 00 90-2

Synskadades Riksförbund

Sandsborgsvägen 52
122 88 Enskede
org nr: 802007-3436

tel vx: 08-39 90 00
webbplats: www.srf.nu
facebook: synskadadesriksforbund

pg: 4869-4
bg: 573-31 91
pg för gåvor: 90 00 90-2